Стащук Олена Володимирівна,
доктор економічних наук,
завідувач кафедри-професор кафедри фінансів;
Маслов Роман Юрійович,
здобувач ступеня доктора філософії
зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок»;
Волинський національний університет імені Лесі України

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ФУНКЦІОНУВАННЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ

Податкову систему кожної країни можна розглядати з двох позицій – у вузькому та широкому значенні. У загальному значенні податкова система є елементом державного регулювання та впливу на соціально-економічний розвиток держави, є результатом систематизації усього податкового законодавства країни та формується у результаті прийняття відповідних законодавчо-нормативних актів. У вузькому значенні податкова система кожної країни складається із сукупності чинних податків, зборів та обов'язкових платежів до бюджетів відповідного рівня.

Разом з тим, як вважають К. Рачковський, Ф. Шнайдер та Й. Венгжин, податкова система повинна відповідати таким критеріям: економічному (ефективне формування фінансових ресурсів держави), суспільному (виявлення суб'єкта-платника податку) та юридичному (передбачає вастановлення самого процесу справляння податків) [1].

Важливість формування ефективної системи оподаткування є актуальною в усіх країнах світу, не виключенням стала й Україна. Пандемія коронавірусу, війна росії проти України з 2022 року, набуття Україною статусу кандидата у члени Європейського Союзу – усі ці чинники стали тригерами до необхідності перегляну податкової системи України з урахуванням світового досвіду, особливо досвіду країн євроспільноти.

Формування найбільш ефективної системи оподаткування, що забезпечує досягнення дуального ефекту, зокрема є каталізатором розвитку вітчизняної економіки та забезпечує необхідні обсяги формування фінансових ресурсів бюджету вимагає постійного дослідження та удосконалення. Варто відзначити, що суттєвий внесок у розвиток податкової системи здійснили такі зарубіжні науковці, як С. Бах, Д. Велічковіч, Й. Велічковіч, В. Вєржбіцка, Й. Мергальська, А. Сміт, Й. Стігліц та інші. Податки та система оподаткування знаходиться в центрі уваги досліджень таких вітчизняних науковців, як І. Долженко, О. Кириленко, А. Крисоватого, С. Савіцької, М. Самчук та інших.

На сучасному етапі розвитку податкової системи України, доцільно також проаналізувати зарубіжний досвід її функціонування, особливо вагомими для цього є особливості розвитку системи оподаткування країн Європейського

Союзу. Варто відзначити, що податкові системи країн Європейського Союзу є самостійними суб'єктами, що регулюються законодавчо-нормативними актами відповідних країн [1]. Разом з тим, не дивлячись на те, що в цілому податкова система країн ЄС є гармонізована та уніфікована, проте існують різниці у видах податків, податкових ставок, обов'язковості їх сплати в різних країнах-членах ЄС. З огляду на вище зазначене, метою нашої роботи є виявлення особливостей податкових систем країн-членів Європейського Союзу для подальшого їх порівняння.

Так, розглядаючи загалом кількість державних та місцевих зборів, варто відзначити, що в Італії їх налічується 15, у Німеччині – 16, у Франції – 7, у Нідерландах – 9, в Португалії та Іспанії – по 8. Разом з тим в Україні таких податків і зборів встановлено в кількості 11.

Німецька система оподаткування включає такі прямі податки: податок на прибуток, податок на прибуток підприємств, податок на спадщину, податок на передачу нерухомості, комерційний податок, податок на нерухомість, податок на транспортні засоби. До непрямих податків Федеративної Республіки Німеччина належать: податок на додану вартість, податок на страхування, податок на енергію, податок на тютюн, податок на пиво, податок на ігристе вино, податок на електроенергію, податок на алкоголь. Податкова система Німеччини поділяє всіх платників податків на шість класів залежно від отриманого доходу, що свідчить про застосування прогресивної системи оподаткування [2].

Податкова система Франції складається з федеральних та місцевих податків. Так, серед федеральних виокремлюють ПДВ, прибутковий податок з фізичних осіб, податок на прибуток підприємств, мита та нафтопродукти, акцизи, податок на власність, податок на прибуток від цінних паперів. До місцевих податків ФРН належать туристичний збір, сімейний податок, податок на використання комунікацій, податок на продаж будинків [3; 4].

Податкова система Чехії є достатньо складною, та, як стверджу В. Вєржбіцка, має низький рівень прозорості. Так, для прикладу, ставка податку на доходи фізичних осіб з 2010 року має майже незмінний характер та становить в межах 21 %. Такий податок є основним у Чехії, проте податкова система цієї країни має у своїй структурі також податок на додану вартість, соціальні внески, медичне страхування, дорожній податок на автомобілі, податок на продаж нерухомості [1; 6; 7].

Система оподаткування Польщі складається з прямих і непрямих податків. Зокрема, до прямих податків належить податок на доходи фізичних осіб (PIT), податок на прибуток підприємств (CIT), податок на спадщину та дарування, податок на цивільно-правові операції (PCC), податок на видобуток певних корисних копалин, сільськогосподарський податок, лісовий податок, тоннажний податок, податок на нерухоме майно, податок на транспортні засоби, єдиний податок на вартість реалізованої продукції (так званий податок на виробництво суден). До непрямих податків належать: податок на додану вартість (ПДВ), акцизний збір, податок на азартні ігри [1; 6].

В світлі вище зазначеного, варто підсумувати, що кожна податкова система країн Європейського Союзу є унікальна, проте гармонізована до устрою функціонування євроспільноти. Разом з тим, структура податкової системи країн-членів Європейської спільноти зумовлена рівнем їх економічного розвитку, рівнем суспільного розвитку, а також політико-правовим устроєм держави. Аналіз вітчизняної системи оподаткування показує, що рівень оподаткування в Україні загалом відповідає середньоєвропейським показникам за таких ставках основних податків, як: ПДВ – 20% (основна ставка), податок і збір з доходів фізичних осіб – 18%, податок на прибуток – 18%. Водночас, податкова система України все ще вимагає удосконалення, зокрема необхідним є забезпечення її стабільності, прозорості та чіткості. Водночас, статус кандидата в члени Європейського Союзу не вимагає обрання чи повне наслідування практики функціонування податкової системи будь-якої з країн-членів ЄС, швидше навпаки – формування такої унікальної вітчизняної системи оподаткування, яка буде відповідати як стратегії розвитку України, так і цілям розвитку Європейського Союзу.

Список використаних джерел

1. Raczkowski, K., Schneider, F., Węgrzyn, J. (2020). Ekonomia systemu podatkowego. PWN, Warszawa. URL: https://ekonomista.pte.pl/pdf-156783-85036?filename=Konrad%20Raczkowski_.pdf

2. Мельник Я. О. Особливості фінансової системи Федеративної Республіки Німеччини. Студентський вісник НУВГП : зб. наук. праць. 2020. Вип. 2(14). С. 95–96.

3. Savitska, S., Pravdiuk, M., Dolzhenko, I., Banera, N., Samchyk, M. (2022). Tax Systems of Ukraine and EU Countries during the Covid-19 Pandemic: Current Status and Pro-spects. Independent Journal of Management & Production, 13(3). https://doi:10.14807/ijmp.v13i3.1906

4. Bornhofen, M., Bornhofen, M. C. (2022). Steuerlehre 1. Rechtslage 2022. Auflage 43.Springer Gabler, Wiesbaden.

5. Analysis of fiscal efficiency of taxation in the system of filling budget funds in Ukraine / O. Stashchuk, A. Boiar, T. Shmatkovska, M. Dziamulych, O. Skoruk, S. Tesliuk, Y. Zintso // AD ALTA: Journal of interdisciplinary research. 2021. Vol. 11, Issue 1, Special Issue XVII. P. 47-51. URL:http://ep3.nuwm.edu.ua/20402/ (дата звернення 18.09.2024 р.)

6. Wierzbicka, W., & Mergalska, J. (2023). SYSTEM PODATKOWY W POLSCE, NIEMCZECH I CZECHACH – ANALIZA PORÓWNAWCZA. *Nauki Ekonomiczne*, *38*. https://doi.org/10.19251/ne/2023.38(6)

7. Податкова система Чехії. URL: https://czholding.com.ua/about-cz/podatkova-systema/ (дата звернення 18.09.2024 р.)